

Compareixença al Parlament: ILP per una Renda Garantida de Ciutadania (RGC)

A. INTRODUCCIÓ

Moltes gràcies per convidar-me. Parlaré des de dues representacions, com a CAPSiF i com a ECAS.

ECAS ha estat sempre al costat d'aquesta iniciativa, vàrem ser uns del signats de la demanda al Parlament perquè s'acceptés a tràmit i vàrem ser un punt de recollida de signatures, col·laborant així a arribar a les 121.000 signatures (més del doble de les necessàries). Però ens preocupa que, després de tenir el suport de tots els grups parlamentaris, la urgència en el procediment que tothom desitjava no s'està donant; potser l'excés de compareixences està dilatant la tramitació parlamentària.

B.- RAONS PER DONAR SUPORT A LA INICIATIVA

A continuació exposaré algunes raons per donar suport a aquesta iniciativa

- **El compliment de l'article 24.3 de l'Estatut d' Autonomia de Catalunya**, que diu que *"les persones o famílies que es troben en situació de pobresa tenen dret a accedir a una renda garantida de ciutadania que els assegurï els mínims d'una vida digna, d'acord amb les condicions que legalment s'estableixen"*, **és un argument prou important per a donar suport a aquesta iniciativa.**

- **Els acords de l'Estratègia europea 2020**, en què els països signants –entre ells l'Estat espanyol– es comprometien a reduir en 20.000.000 el nombre de persones en situació de pobresa i exclusió social per a l'any 2020; no s'estan complint i cada dia tenim un major nombre de pobres. La pobresa colpeja amb força a la població que res té a veure amb els que han generat la crisi, però que són els que més estan patint les seves conseqüències, i en aquest cas destaco la problemàtica de la pobresa infantil. Tenim problemàtiques fa uns anys quasi inexistent, com la pobresa energètica o la manca d'habitatge; recordem el nombre d'execucions hipotecàries a Catalunya, que el 2012 i el 2013 han superat les 18.000 cada any. Les dades de l'EPA de 2013 ens mostren que hi ha un 13,3% de llars catalanes amb tots els membres a l'atur, quan el 2008 només representaven un 4,4%, i un 12,3% dels treballadors avui són pobres perquè els seus salaris no arribem a superar el llindar de la pobresa.

- Igualment determinant per al nostre posicionament és **l'evolució de les desigualtats en els darrers anys**: Espanya és el segon país europeu, junt amb Letònia, on més han crescut. L'exposició de motius d'aquesta proposta de llei, on es descriu la realitat social, avui s'ha quedat curta perquè estem encara pitjor: tenim més atur, més famílies sense recursos, més pobresa infantil i més desigualtats.

- La raó més important per a nosaltres és la constatació que el nostre país es troba en un **nivell d'inversió en protecció social molt per sota de la resta d'Europa**: a Catalunya el 2011 representava el 22,1% del PIB, mentre que a la UE se situava en el 29% del PIB. (En el cas de les polítiques a favor de la infància i la família, les proporcions són molt minses: 0,9% i 2,2%, respectivament.) Darrerament, malgrat que s'ha destinat més del 70% dels pressupostos de la Generalitat a polítiques socials, ens trobem en un nivell d'inversió semblant a 2004, quan el grau de necessitats no era ni de lluny el que tenim ara.

- Però encara ens reafirmem més en la nostra opinió si tenim en compte l'**impacte positiu de les transferències socials** en la lluita contra la pobresa. Les dades ens ho mostren: el 2011 la taxa de risc de pobresa abans de les transferències era del 42,7% i es reduïa fins el 26,3% després de les pensions, i fins el 19,1% després de totes les altres transferències. Aquestes xifres ens haurien d'obligar a invertir molt més en polítiques socials, ja que està demostrat que el seu impacte és summament positiu i, a la llarga, resulten molt més barates que les polítiques pal·liatives que avui s'apliquen.

Ens sentim involucrats en aquesta proposta perquè **vàrem participar com a tercer sector en el procés de definició de la llei**. Vàrem mantenir diferents reunions en el procés inicial i vàrem fer propostes per a introduir alguns conceptes més socials que consideràvem que la llei havia d'incloure, i que van ser recollits de manera pràcticament íntegra en el text definitiu. Demanàvem que es potenciés el caràcter educatiu, d'acompanyament i suport a les persones, i per això les entitats creiem que és fonamental garantir la possibilitat d'itineraris, accions i serveis d'inclusió i integració social per a aquells beneficiaris que requereixen d'un acompanyament i suport individual.

Si com entitats socials estem molt vinculats a la proposta de Renda Garantida de Ciutadania, no ho estem menys des del **CAPSiF**: en més d'una ocasió ha estat un tema de debat i reflexió en la recerca de noves polítiques socials que ajudin a cohesionar la nostra societat, avui en perill de fractura social. Hem reflexionat sobre les rendes garantides i ens hem plantejat que aquestes haurien de marcar una nova fita en les polítiques socials. Per al Consell Assessor la RGC és la plasmació dels drets i deures dels ciutadans, perquè d'una banda s'estableix una redistribució de la riquesa generada i, per l'altra, a canvi, hi ha un retorn social. Creiem que és important establir programes el més individualitzats possible per què la RGC comporti –sempre que sigui possible– un compromís cap un mateix i cap a l'entorn (ja sigui la família o la comunitat). **La RGC hauria de tenir aquesta doble funció: la de cobrir uns ingressos mínims i la de dignificar les persones**, establint activitats que ocupin el seu temps, generant un compromís social que pot enfortir la dignitat personal, apoderar als individus i incrementar la cohesió social.

Aquest nou enfocament requereix molta pedagogia per trencar l'imaginari sobre la suposada dependència que crea i sobre el poc incentiu que genera per al treball, però com que l'ocupació remunerada difícilment serà l'única fórmula per a la inclusió social en el futur, ja que perd la centralitat de les polítiques de protecció social, es requereixen polítiques suficientment flexibles i innovadores per adaptar aquesta ajuda social a la nova realitat del mercat laboral. Un mercat en el que, per altra banda, cal tenir present que no tots tenen les competències per desenvolupar-hi una activitat amb normalitat, mentre que tots tenen el dret de rebre una RGC.

Des del CAPSiF afirmàvem que la RGC és **l'últim esglaó de la xarxa de protecció social** per a les persones més vulnerables. I aquesta ha de tenir com un dels seus principals objectius la dignitat de les persones, que exigeix un mínim vital i la possibilitat de poder decidir sobre la seva vida, i per això cal **desenvolupar la promoció de la persona, el seu apoderament i la millora de les condicions que l'han dut a requerir aquesta prestació**. És a dir, creiem que la RGC hauria de **generar benestar i cohesió social entre la ciutadania, i per tant garantir la defensa dels drets fonamentals i la dignitat humana**. Hauria també d'afavorir i potenciar l'autonomia personal, familiar, econòmica i social. I per últim hauria de generar aquells instruments que permetessin l'activació de les capacitats, entenent que és un element clau per tal que les persones se sentin protagonistes de les seves pròpies trajectòries d'inclusió i projectes de vida.

Creiem convenient que la llei garanteixi uns mínims recursos per a la cobertura de les necessitats bàsiques de la persona, i valorem positivament el seu caràcter **suplementari**

de tot tipus d'ingressos econòmics derivats del treball i de prestacions que hauran de permetre a la persona mantenir un nivell d'ingressos fruit del còmput de les diferents fonts d'ingressos per cobrir les seves necessitats bàsiques.

Valorem com a molt important la flexibilitat i la complementarietat entre els diferents ingressos per renda del treball o d'altres, així com la **flexibilitat i agilitat per entrar i sortir del programa** i canviar la quantia a cobrar, segons vagin modificant-se la situació laboral de la persona. Aquesta pràctica actualment ha estat un problema repetit en la gestió de la Renda Mínima d'Inserció, i caldria evitar aquesta mala pràctica trobant una efectiva complementarietat entre les distintes prestacions existents, qüestió que el CAPSiF ha assenyalat en el darrer document sobre habitatge per tal d'impedir que aquelles persones que reben un ajut per habitatge vegin cancel·lada l'ajuda del PIRMI.

Som molt conscients que és controvertit el fet que qualsevol ajuda social no contempli una contraprestació obligada, i creiem que caldria posar en valor el fet que tot ciutadà, no per obligació, sinó com a resposta responsable i com a element transformador de sí mateix, hauria d'assumir algun tipus de compromís vers la societat. Ens preocupa que la RGC pugui augmentar el nombre de persones inactives que no participen en cap àmbit de la comunitat com a ciutadanes, doncs si això passés s'hauria aconseguit el contrari del què és desitjable.

Algunes d'aquestes reflexions que apuntava el CAPSiF les hem expressat en diferents documents i informes d'aquests darrers anys¹ i crec que hem mantingut una posició constant al demanar una revisió de la RMI o d'altres opcions que possibilitin la garantia d'uns mínims vitals a la ciutadania. En destacaré alguns fragments:

Subratllàvem que **"una via per millorar l'aprofitament dels recursos disponibles és l'establiment d'una única ajuda social bàsica**, que representaria la simplificació i la compactació de les prestacions econòmiques adreçades a la subsistència. Aquesta prestació es podria completar amb l'establiment de molt poques prestacions, més integrades, eliminant el sistema d'ajudes actual, complex i burocràtic, que permetria simplificar, agilitar i reduir costos de gestió i de control, i també molèsties als ciutadans." I afegíem: "... A continuació apuntem algunes propostes que ens proporcionarien elements positius per a la sostenibilitat del nostre Estat del benestar. Algunes són **d'aplicació urgent**, altres s'haurien de preveure al llarg de la legislatura i d'acord amb la seva viabilitat econòmica. **La RGC, entesa com una única prestació, per al CAPSiF significa la millor opció per a "optimitzar els recursos, i procedir a la simplificació i racionalització de l'Administració** amb l'eliminació de les duplicitats, les estructures supèrflues i els òrgans innecessaris, ja que la seva eliminació representaria un estalvi econòmic considerable, a més de millorar la qualitat de l'atenció a les persones gràcies a la simplificació dels procediments administratius... Som conscients que hem de fer sostenibles les polítiques socials en l'escenari de les finances actuals, però és urgent que **el Govern actuï amb decisió i rapidesa per tal de resoldre un problema que ve de lluny**, sobre el qual no hi ha hagut voluntat política per resoldre-ho."

---

¹ Document per la Cimera social (març 2013) que no es va celebrar

Recomanacions davant la celebració del debat general al Parlament sobre l'increment de la pobresa i les desigualtats a Catalunya (Març 2014)

Comentaris i propostes en relació amb el Ple extraordinari del Parlament sobre la pobresa i les desigualtats) (Abril 2014)

Valoracions i propostes sobre El Pacte per a la lluita contra la pobresa a Catalunya (Desembre 2014)

Reflexions i propostes en matèria de Política social d' habitatge (Gener 2015)

Creiem que és possible unificar una sèrie de prestacions i que fer-ho significaria disposar d'una quantitat important per a la necessària sostenibilitat. Apuntem algunes mesures a prendre que un estudi en detall permetria valorar en termes de viabilitat, i que passarien per englobar la part de subsistència de les PNC (a excepció de les corresponents ajudes de tercera persona), les prestacions a persones amb discapacitat (invalidesa) i les pensions per a la gent gran (jubilació); també es podrien complementar, si no s'arribés a la quantia corresponent a la RGC, amb les pensions contributives de la seguretat social, ja que RGC hauria de poder, potser amb un període de temps per fer una aplicació en fases, disposar d'un mínim garantit per a tota la ciutadania de Catalunya.

Amb aquest objectiu creiem que primerament era "necessari fixar els mínims irrenunciabls per cobrir les necessitats bàsiques de les persones al llarg de les diferents etapes de la vida i, després de conèixer el cost de la cobertura d'aquests mínims, identificar el manteniment del pes de la inversió en PPSS en el pressupost de la Generalitat per aconseguir la seva sostenibilitat a curt i llarg termini, considerant que la manca de certes inversions socials avui pot significar majors desigualtats i un increment de despesa en un futur, amb el consegüent empitjorament de les condicions de vida de la ciutadania i l'augment de les problemàtiques socials."

C. PUNTS DE LA LLEI A DESTACAR

Per acabar voldria comentar alguns dels temes d'aquesta proposta de llei que potser comporten més dubtes o han generat canvis en el model actual de polítiques socials.

a) El reconeixement d'un dret

Aquest reconeixement comporta la garantia de la cobertura de la prestació a càrrec del Govern de Catalunya per a totes les persones que compleixin les condicions fixades, que es fonamenta en cobrir les necessitats bàsiques per a una vida digna per mitjà d'un ingrés mínim de subsistència. Aquest reconeixement significa recuperar les condicions anteriors al decret de 27 de juliol de 2011, quan el nombre de prestacions no se supeditava a cap partida pressupostària prefixada, sinó que depenia de les necessitats; és a dir, del nombre de sol·licituds, i en conseqüència els pressupostos eren ampliables per garantir els drets. És doncs un canvi que valorem molt positivament.

b) L'edat com a factor que dóna dret

Sobre l'edat necessària per tenir el dret a aquesta prestació es donen un ampli ventall de parers. En alguns països l'edat fixada son els 18 anys i en altres passen als 25 (com la RMI a casa nostra). Amb aquesta limitació, a aquells que tenen una edat inferior a la fixada només se'ls concedeix l'ajut si tenen persones dependents a càrrec o disposen d'un informe social que ho justifiqui. Creiem que la proposta de 18 anys és molt positiva, doncs hem patit moltes dificultats en el cas de la RMI per aconseguir que un jove menor de 25 anys pugui ser beneficiari, ja que només en casos molt especials se'ls concedeix. Considerem que cal garantir a través de la RGC, o per mitjà d'una renda d'emancipació, aquest ingrés als joves sense recursos.

c) L'acreditació de la residència legalitzada a Catalunya de 12 mesos

és un factor important, però caldrà valorar tot tipus de circumstàncies que poden dificultar actualment la regularització de les persones estrangeres en un moment de manca d'ocupació que els impedeix aconseguir el permís de residència. Al CAPSiF creiem que cal defensar el dret a aquesta renda a totes les persones i estudiar les diverses fórmules possibles segons la situació. Les persones en situació administrativa irregular

també han de poder tenir accés a la RGC, ja sigui per un període limitat en situacions d'urgència, o amb l'establiment de determinats requisits, sempre i quan no comporti l'exclusió per causes administratives. Cal recordar que l'article 15 de l'EAC reconeix aquests drets de la persona, i que els apartats 1 i 2 donen suport a aquest plantejament².

d) Càlcul de la quantitat de la prestació

Alguns països estableixen un nivell d'ajuda segons el càlcul de necessitats bàsiques (menjar, vestit, subministraments, etc.) o, com en la present proposta, fixen la quantia d'acord amb l'**indicador de renda de suficiència (7.967,63 € any)**, un indicador vàlid si s'actualitza, doncs darrerament la seva revisió ha estat congelada durant anys. Altres fixen una quantitat predeterminada que es pot augmentar segons el canvi de condicions de la persona. I altres el vinculen al subsidi d'atur, al salari mínim, o a la pensió mínima. Caldria valorar pros i contres de les diferents opcions.

e) La duració de la prestació

La majoria dels països no posen límits a la permanència de la prestació, sempre i quan els beneficiaris compleixin els requisits i acreditin que es troben en circumstàncies similars. Altres, però, fixen uns terminis que poden renovar-se segons les circumstàncies de les persones (oscil·len entre 9 mesos i dos anys). Aquest ha estat un punt de discussió en relació a la RMI que caldria aclarir en la RGC tenint en compte que és obligada la revisió periòdica per al seguiment i el control dels casos, a fi de garantir el bon ús dels diners públics. La revisió fa referència a la qüestió de quina sortida es dona a aquelles persones que, per les seves característiques, difícilment entraran mai al mercat laboral i, per tant, com normalment es diu, es converteixen en crònics als quals s'hauria de trobar alguna sortida per oferir-los.

f) L'exigència d'un retorn social

Un aspecte que en ocasions ha estat conflictiu és l'exigència d'un **retorn social** de qualsevol prestació que es rebi, qüestió que no sempre hi hagut unanimitat en el model a aplicar. El CAPSiF apuntava "la possibilitat que hi hagués, per part dels beneficiaris, en la mesura del possible, **un retorn social en benefici de la comunitat.**" Un retorn que no l'entendem com una contraprestació, sinó que té un valor de recurs educatiu i de suport que permet el desenvolupament de les competències i capacitats de la persona beneficiària.

Aquest model implica que la persona beneficiària hauria d'acordar un **pla individualitzat** en què es definiran les accions i activitats a seguir per tal d'aconseguir la millora de les seves capacitats i la seva autonomia. Els termes d'aquest compromís tenen un caràcter educatiu que busca apoderar el beneficiari com a individu en el seu entorn familiar, ocupacional i comunitari. S'haurien d'aconseguir uns canvis i una millora en les actituds, habilitats, competències i hàbits de la persona, i per tant qualsevol activitat que el beneficiari hagi acordat realitzar en el marc del seu pla no hauria de tenir un caràcter exclusiu de retorn a la societat, sinó que hauria de definir-se i valorar-se pel seu caràcter

---

² Art. 15 de l'EAC.

Apart. 1 Totes les persones tenen dret a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, de maltractaments i de tota mena de discriminació, i tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal.

Apart. 2 Els drets que aquest Estatut reconeix als ciutadans de Catalunya es poden estendre a altres persones, en els termes que estableixen les lleis.

transformador i educador de la persona, així com per la correspondència amb la solidaritat social.

De tota manera, volem ressaltar que quasi tots els sistemes d'ingrés mínim contempnen la disponibilitat per treballar com un requisit necessari i el rebuig d'una oferta de treball està penalitzat. En alguns països és una condició *sine qua non* i la persona ha de signar un contracte d'integració personal, la qual cosa implica un major compromís per a la persona beneficiària, però en altres llocs, com en la present proposta de llei, es diu que el treball i les pràctiques han de ser els adequats "per les competències de la persona", la qual cosa pot significar una via per eludir algunes ofertes laborals. El caràcter de centralitat del treball li dóna un valor que ja s'apuntava en l'Edat Mitjana, tal com deia Eiximenis i Vives³, i malgrat que avui és un bé escàs, cal no menysprear-lo i trobar noves maneres de practicar-lo.

g) L'excessiva responsabilitat en el Sistema de Serveis Socials

Valorem positivament que es potenciï un sistema integral de serveis socials i que aquests siguin els responsables de vetllar per la necessària adequació als plantejaments de la RGC, així com de garantir la possibilitat d'itineraris i serveis d'inclusió per a les persones beneficiàries que ho requereixen per al seu desenvolupament personal. Però ens sembla un greu perill no preveure **incrementar els recursos humans i econòmics d'aquests serveis socials**, doncs tal com ha passat amb la Lapad i amb les situacions d'urgència actuals, aquests no poden respondre a totes les demandes que es produeixen.

h) L'accessibilitat a l'ajuda

Com a última reflexió, vull afegir que, com passa moltes vegades als serveis socials, es produeix el que es coneix com a "efecte Mateu": aquell que més té, més rep. Estudis recents ens mostren que la gent que es troba en situacions més marginals no arriben a gestionar la demanda d'aquesta prestació perquè estan fora del sistema, per incapacitat o per altres raons, la qual cosa significa que l'existència d'aquest dret no sempre és garantia que les llars que realment ho necessiten, a la pràctica ho tinguin. Per vèncer aquest inconvenient hauríem de trobar la manera d'aconseguir un repartiment real dels recursos públics segons les necessitats, per la qual cosa s'hauria de tenir una bona informació d'aquests casos per portar un seguiment proper i continuat.

Per acabar, voldria assenyalar que si veritablement avui no fos possible la total implantació de la proposta que planteja la ILP, després d'aprovar-la amb urgència sí que es podria iniciar la seva aplicació entre alguns dels col·lectius més vulnerables, com poden ser les famílies sense uns ingressos mínims amb persones dependents a càrrec, i progressivament anar incorporant la resta de col·lectius segons el grau de necessitat.

Teresa Crespo
ECAS i CAPSIF

Barcelona, 2 de febrer de 2015

³ Eiximenis: " tothom està obligat a treballar: "... ningú de la comunitat no deu ésser permés estar ocios per res, car l'ociositat fa l'hom inútil, e no solament inútil ans encara lo fa damnós a la cosa pública... [...] E generalment hages que hom ocios en lo mon no deu ésser sostingut, ne en regne, ne en ciutat, ne en la vila, en la casa, car pertot met foc; per les quals coses deu ésser esquivat així com aquell qui és gran enemic de la cosa pública".